

□ **ΕΛΙΣΑΒΕΤ Α. ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ:** *Ιστορία και θρύλοι των παλαιών σουλτάνων (1300-1400), ("Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης"), σελ. 234*

Η ιστορία της επέκτασης και της εδραίωσης της οθωμανικής αυτοκρατορίας, ιδωμένη από τη σκοπιά ενός τούρκου λαϊκού αφηγητή, δεν θα είχε ίσως ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους μη ειδικούς, αν δεν έμοιαζε τόσο πολύ (χάρη και στην καλή μετάφραση) με παραμύθι που, μολονότι κάνει φανερές τις πολιτιστικές διαφορές ανάμεσα στους δυο λαούς (Τούρκους κι Έλληνες) παρουσιάζει όμως ανάγλυφη τη λαϊκή ψυχή, αποδειχνοντας πως αρετές όπως η ανδρεία, η φιλία κι η τιμιότητα είναι παγκόσμιες, ανεξάρτητα από τις πολιτικοθρησκευτικές προκαταλήψεις.

Το Χρονικό του Γιαχσή-Φακίχ αναφέρεται στην περίοδο της επικράτησης του εμιράτου του Οσμάν, το οποίο εξελίχθηκε στη μεγάλη οθωμανική αυτοκρατορία. Αφηγείται συνοπτικά πώς ο πατέρας του Οσμάν, ο Ερτογρούλ, πήγε στο Ρουμ "τη χώρα όπου ένας πολεμιστής του Ισλάμ μπορεί να αναδειχτεί για την αξία και τη δυναμικότητά του» και, στη συνέχεια, πώς οι απόγονοι του Ερτογρούλ έδωξαν τους Βυζαντινούς από τη Βιθυνία κι από τη Ρούμιλη. Παρόμοιες λαϊκές αφηγήσεις και γενικά αφηγήσεις από τη μεριά του κατακτητή, είναι σπάνιες, ενώ η ιστορική μας γνώση συντίθεται από τις καταγραφές των βυζαντινών χρονικογράφων και ιστορικών. Αυτοί ως φορείς μιας μακρόχρονης πολιτιστικής παράδοσης, καταγράφοντας τα γεγονότα που οδήγησαν στην Τουρκοκρατία εξέφρασαν προβληματισμούς ανάλογους του διανοητικού τους επιπέδου σε σχέση με τη ριζική αλλαγή του κόσμου που θα ήταν συνέπεια της οθωμανικής επικράτησης. Ο Γιαχσή-Φακίχ γράφει (μάλλον διηγείται) από τη μεριά του απλού ανθρώπου. Ηρώες του είναι οι σουλτάνοι του και περιεχόμενο του χρονικού οι περιπέτειές τους, αλλά πραγματικός ήρωας είναι ο σκληρός αλλά τίμιος και γενναίος τούρκος στρατιώτης και πραγματικό περιεχόμενο οι θρύλοι της λαϊκής παράδοσης, οι παραδόσεις και οι λαϊκές συνήθειες της περιοχής της Βιθυνίας, η βαθιά πίστη του λαού για την αναγκαιότητα του ιερού πολέμου για την επικράτηση του Ισλάμ. Οι χριστιανοί αναφέρονται ως "άπιστοι", αλλά αντιμετωπίζονται με ήπιο τρόπο, καθώς "ο τελειότερος ιερός πόλεμος είναι η φιλανθρωπία" και προσηλυτίζονται. Οι άρχοντες και ο σουλτάνος περιγράφονται ως καλοί λαϊκοί άνθρωποι που σέβονται τους δερβίσηδες και τη θρησκεία, υποτάσσονται στις παραδόσεις, αγαπούν το λαό. Οι ηρωικές τους μάχες γίνονται όλες στο όνομα του Ισλάμ, ξεκινούν με την πολεμική κραυγή "Ο Θεός είναι μεγάλος" και τελειώνουν με μια προσευχή.

Για την κατανόηση του "Χρονικού" είναι απαραίτητη η γνώση της ιστορίας. Η Ε. Ζ. στη μακροσκελή και εμπειριστατωμένη εισαγωγή της περιλαμβάνει συνοπτικά την ιστορία της περιόδου, τις συνθήκες στις περιοχές που κατακτήθηκαν και έχει μια εκτενή αναφορά στα τουρκικά χρονικά του 14ου αιώνα και ιδιαίτερα σ' αυτό του Ασήκ-Πασαζάντε (τέλος του 15ου αιώνα) στο οποίο ενσωματώθηκε κι έτσι διασώθηκε το Χρονικό του Γιαχσή-Φακίχ.

Η Ελισάβετ Ζαχαριάδου είναι καθηγήτρια Τουρκολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης και μέλος του Ινστιτούτου Μεσαιωνικών Σπουδών.